

**РОЛЬ ГРИЗУНІВ У ЦИРКУЛЯЦІЇ ЗБУДНИКА СИБІРКИ В ПРИРОДІ
(Огляд літератури)**

Ювенко А.В., кандидат ветеринарних наук
Одеський державний аграрний університет

*В статті наведені оглядові дані щодо виділення збудника сибірки від різних видів диких гризунів, а також характеристика виділених від них штамів *Bacillus anthracis**

Ключові слова: гризуни, *Bacillus anthracis*, циркуляція

Про роль гризунів в епізоотичному процесі сибірки висловлюються різні, нерідко протилежні думки. Є ряд повідомлень про випадки виділення культури збудника від гризунів не тільки в експерименті, але й у природних умовах їхнього перебування [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8].

Колонин Г. В. [6] у своїй статті наводить перелік гризунів, від яких було виділено *Bacillus anthracis* (табл.).

Таблиця.

Гризуни, які спонтанно хворіють на сибірку

Вид	Місце захворювання	Автор, рік
1. Довгохвостий бабак (<i>Marmota caudata</i> Jacq.)	Київщина	Рыбин та ін.
2. Ховрах (<i>Citellus</i> sp.)	СРСР	Туманский, 1948
3. Малий ховрах (<i>C. pygmaeus</i> Pall.)	Казахстан	Галузо, 1954
4. Польова миша (<i>Apodemus agrarius</i> Pall.)	Липецька область	Лебедев та Стреляева, 1969
5. Лісова миша (<i>A. sylvaticus</i> L.)	Нахичеванська АРСР	Мусаев та ін., 1966
6. Червонохвоста піщанка (<i>Meriones libycus</i> Licht.)	Азербайджан	Наджаров, 1965
7. Велика піщанка (<i>Rhombomys opimus</i> Licht.)	Туркменія	Пунский та Цибулевская, 1958
8. Звичайна полівка (<i>Microtus arvalis</i> Pall.)	Липецька область	Лебедев та Стреляева, 1969
9. Водяний щур (<i>Arvicola terrestris</i> L.)	Новосибірська область	Грищенко та ін., 1964

Степайкин П. П. (1937) спостерігав падіж сірих пацюків після поїдання ними трупів тварин, експериментально заражених бацилами сибірки. З трупу загиблого пацюка був виділений збудник хвороби. Після підшкірного й аліментарного зараження з 6 сірих пацюків загинуло 5 [9]. На можливість зараження сірих пацюків сибіркою вказує Михин Н. А. [10].

Встановлено, що збудник сибірки в організмі польової миші та сірого хом'ячка піддається дегенерації та лізису. Вважають, що це рятує диких гризунів від захворювання та загибелі [11].

Так, Лебедев В. Н. та Стреляева В. М. [7] наводять характеристику штамів *Bacillus anthracis*, виділених від гризунів. Виділені культури збудника сибірки відрізнялись від типових штамів *Bacillus anthracis* лише відсутністю здатності до капсулоутворення. Автори вважають, що за природного зараження сибірка перебігає у мишовидних гризунів за типом хронічної інфекції та призводить до

мінливості *Bacillus anthracis* у бік втрати вірулентності.

Гризуну здатні поширювати збудника при ритті нір, виносячи його з глибини ґрунту на поверхню, що створює сприятливі умови для зараження сільськогосподарських тварин [2, 12].

Король А. Г. відмічає, що хвороба серед гризунів (домова та лісова миші дуже чутливі до збудника сибірки) не розповсюджується широко і хворі залишаються непомітними, так як у період активності сибірки (у теплий період року) популяції гризунів розосереджені на великих територіях [11].

Результати дослідів Зелененко Г. С. свідчать про те, що сірі пацюки і домові миші після поїдання спорового матеріалу протягом 4 – 10 діб здатні виділяти спори сибірки з каловими масами і розносити їх у зовнішньому середовищі [13].

Висновки.

1. Збудник сибірки виділяється від багатьох видів гризунів, які мешкають у природі.

2. Гризуни не мають серйозного значення в епізоотичному процесі сибірки, так як:

- за природного зараження сибірка перебігає у мишовидних гризунів за типом хронічної інфекції та призводить до мінливості збудника у бік втрати вірулентності;

- хвороба серед гризунів не розповсюджується широко і хворі залишаються непомітними, так як у період активності сибірки (у теплий період року) популяції гризунів розосереджені на великих територіях.

Список літератури

1. Грищенко И. Н. Выделение и применение патогенных бактерий для борьбы с водяной крысой (*Arvicola terrestris* L.) / И. Н. Грищенко, Н. П. Сасов, Н. А. Козлов // Проблемы вет. санитарии. – М.: Колос, 1964. – С. 202 – 211.
2. Черкасский Б. Л. О естественной инфицированности мышевидных грызунов и клещей на территории СССР / Б. Л. Черкасский, Л. М. Марчук // ЖМЭИ. – 1971. - № 5. – С. 45 – 48.
3. Пунский Е. Е. Восприимчивость больших песчанок (*Rhombomys Opimus* Licht) к сибирской язве / Е. Е. Пунский, Ф. С. Цибулевская // ЖМЭИ. – 1958. - № 11. – С. 105 – 112.
4. Горшков Ю. Е. Случай выделения культуры возбудителя сибирской язвы от полёвки-экономки / Ю. Е. Горшков // ЖМЭИ. – 1971. - № 5. – С. 144.
5. Мусаев М. А. Чувствительность песчанок (Виноградова, персидских и малоазийских) и полёвок обыкновенных к возбудителю сибирской язвы / М. А. Мусаев, Ф. А. Абушев, С. Х. Юдицкая // Докл. АН АзССР. – 1966. – Т. 22. - № 4. – С. 66 – 68.
6. Колонин Г. В. Роль диких животных в циркуляции возбудителя сибирской язвы / Г. В. Колонин // Зоологический журнал. – 1969. – Т. 48. – Вып. 12. – С. 1852 – 1859.
7. Лебедев В. Н. О естественной заражённости мышевидных грызунов возбудителем сибирской язвы / В. Н. Лебедев, В. М. Стреляева // ЖМЭИ. – 1969. - № 1. – С. 137 – 140.
8. К вопросу естественной заражённости диких животных различными микробами / Г. Г. Бактыгалиев, Н. П. Лиманский, А. Ф. Лаврентьев и др. // Материалы Всесоюз. конф. – Киров, 1972. – С. 9 – 10.
9. Степайкин П. П. О восприимчивости серых крыс к сибирской язве / П. П. Степайкин // Сов. ветеринария. – 1937. - № 9. – С. 30 – 33.
10. Михин Н. А. Сибирская язва человека и сельскохозяйственных животных / Н. А. Михин. – М.: Медгиз, 1942. – 98 с.
11. Король А. Г. Участие мышевидных грызунов в круговороте сибиреязвенной инфекции в природе / А. Г. Король // ЖМЭИ. – 1973. - № 2. – С. 141.
12. Наджаров А. Ф. Роль полевых грызунов в распространении сибирской язвы в природе / А. Ф. Наджаров // Актуальные вопросы профилактики сибирской язвы в СССР. – Москва, 1971. – С. 77 – 78.
13. Зелененко Г. С. Сибиреязвенное кожсырьё как источник распространения сибирской язвы крысами и домовыми мышами: Автореф. дис...канд. вет. наук / Г. С. Зелененко. – Ленингр. вет.

Роль грызунов в циркуляции возбудителя сибирской язвы в природе (Обзор литературы). Иовенко А.В.

В статье приведены обзорные данные, касающиеся выделения возбудителя сибирской язвы от разных видов диких грызунов, а также характеристика выделенных от них штаммов Bacillus anthracis

Ключевые слова: *грызуны, Bacillus anthracis, циркуляция*

Role of rodents in the circulation of anthrax in nature (Review). Iovenko A.V.

The paper presents the survey data relating to the allocation of anthrax from the different species of wild rodents, as well as characteristics of strains Bacillus anthracis isolated from them

Key words: *rodents, Bacillus anthracis, the circulation*